

A'
TSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSEG'
ENGEDLMÉVEL.

000000000

Nro 39.

Költ Bétsben, Sz. András Havának (Nóvembernek)
14-dik napján 1797-dik Elztendőben.

A' Ts. Kir. Felség, 's a' Fr. Respubli-
ka között lett Békesség-Kötés' Tzikkelyeit,
következendő értelmű Levele mellett kül-
dötte által *Bonaparte*, a' maga *Passerid-*
nói fő-quártélyjából Oct. 18-dikánn Páris-
ba: „Polgár Direktörök! *Berthier* Gene-
rális és *Monge* Polgár viszik hozzátok a'
Békesség-alkut, mely, meg-állítatott a'
Tsásfár között és mi közöttünk.“

„*Berthier* Generális, kinek különös

Q q

tálentomaihoz hasonló a' bátorsága és Hazai szeretete is, egy a' Respublika' Ofzlop Emberei 's a' Szabadságnak leg-buzgóbb Védelmezői között. Egy győzedelme sints az Olasz Országai Seregnek, a' melyet elő nem segített volna O. Nem félek, hogy a' Barátság, részre hajlóvá tenne engemet azon szolgálatoknak elő-adásában, melyeket ezen derék Generális tett a' Hazának. De a' Históriának leszsz gondja erre, és az egész Sereg' ítélete, fundamentomául fog szolgálni a' História' bizonyoságtételének. "

„Monge Polgár, a' ki egy a' Tudományokra 's Masterségekre ügyelő Kommisszió Tagjai között nevezetes a' magatudománya és Hazai szeretete által. Beszűletére válik a' Frantziáknak Olasz Országban, az Ő maga viselése. Az én barátságomban megkülönböztetett részt szerzett Ő magának. A' tudományok, melyek annyi titkokat fedeztek fel előttünk, és annyi hibás vélekedéseket rontottak le: még nagyobb szolgálatunkra is fognak lenni. Az új igazságokból 's az új találmányokból hasznosabb titkokat is fogunk még fel-fedezni, az Emberek' javára. De szükség, hogy szeressük a' Tudósokat, és pártjokat fogjuk a' Tudományoknak. "

„Fogadjatok, kérlek Titeket, egyenlő tekintettel, mind a' derék Generálist, mind

a' Tudós Phisikust (*Monge* Polgárt): mert mind ketten, nevelik a' Haza' betsületét, 's ditsöitik a' Frantzia nevet. Két különböző nemben derekabb két Emberektől nem küldhettem volna hozzátok, a' meg-állított Békesség-alkut. - *Bonaparte.*"

„Ezen Írással, Octóbernek 26-dikára virradóra éjfélutánni három órakor érkeztek *Berthier* és *Monge* Párisba: a' midőn azonnal öfzsze-gyűlt a' Direktórium, 's meg-erössítette a' Békességkötést. Reggelre kelve, ágyú-durrogtatások által adódott tudtára a' Városnak a' Békesség' óhajtott hírének el érkezése: mely jeladásra örömbemerültek a' Lakosok. A' leg-népesebb utcákon tántzok szemléltettek, és estvére sok Házak ki voltak világosítva. Alig gyűlt öfzsze a' Törvényhozó-Iffjabbik-Tanáts Oct. 26 dikán: mindjárt érkezett hozzá a' Direktóriumtól a' Békesség-postája, mely hírnek hallására örvendezés hangzott a' palotának minden szegleteibenn, 's felkeltek ülő-helyeikből a' Gyűlés' Tagjai. A' Directóriális Híradásnak magyar értelme ez:

„Polgár Képviselők! A' Direktórium éppen most hagyá helybe a' Fr. Respublika és a' Tsászar között Vendemiaire-nek 26-dikánn (Oct. 17-dikénn) tökéletességre vitetett Békesség-alkut. Ezt az alkut ré-

Q q 2

szünkről *Bonaparte* végezte, a' ki meg-kívántató egész hatalommal fel vólt ruházva; és az Aufztriai részről, Márkéze Galló; Gr. Cobentzel; Báró Degelmann; és Gen. Merfeldt, mint telyes hatalmú Ministerei a' Tsaszárnak. A' Konstitútzió szerént, által küldi hozzátok a' Direktórium ezen alkut; meg-erössítés végett. "

A' míg olvastatott ezenn Híradása a' Direktóriumnak: addig is, és azután is, tapsolások, 's *Éljen a' Respublika!* kiáltások hallattattak.

Mindjárt ezentúl ki küldődtek a' Polgárok a' Gyüles' palotájából; 's fel-olvasztatván az Alku' Tzikkelyei, által-adattak egy Kommiszfziónak; hogy vizsgálja meg azokat közelebbről, 's közölje eránttok való vélekedését a' Gyüléssel.

A' Direktórium, két nevezetes Végzéseit tette Oct. 26-dikán közönségessé, melyek közzül egyiknek oda megy ki az értelme: hogy mivel a' Portugalliai Királyné meg nem erössítette 2 Hónap. alatt a' Bekességalkut, melyet d' Aranjo Dazvedo Ministerje által hajtatott végre Párisban Thermidornak 23-dikánn, tehát az em íttett alku úgy fog tartatni, mintha nem ment volna tökéletességre, 's egyfersmind parantsolatot vett a' Külső-dolgokra-ügyelő Fr. Minister, hogy a' nevezett Portu-

gallus Ministert, küldje el a' Frantzia-Respublika' földjéről. — A' másik Végzés azt tartja, hogy az Oceánus partjaira egy Sereg gyülekezzen ölszfe haladék nélkül, *Angliai Sereg* nevezet alatt, 's fog függeni *Bonaparte* Polgár-Generalisnak fő-vezérlésétől: a' kinek el érkezéseig, *Desaix* Generális vigye a' kormányozást, és ugyan azért mindjárt menjen *Rennes* Városába. (A' Strafsburgi Tudósítások ízerént el is indult oda *Desaix* Generális, a' Rajna felső meljékéről Oct. utolsó napján).

A' Frantzia Néphez is intézett a' Direktórium egy Hirdetményt, melyben igéri, hogy rövid időn meg-készül már a' Német-Birodalommal is a' Békesség: de annál inkább igyekezik buzdítani Lakos-társait a' Londoni Ministériom ellen, melynek Izándékjait hitetleneknek és verengzőknek nevezi.

A' Német-Birodalommal tartandó Békességalkura, azon két Személyeket rendelte a' Fr. Direktórium *Rastadtba*, a' kiket *Lille* Városába küldött volt Lord *Malmesbury*hoz, t. i, *Treilhard* és *Bonnier* Polgárokat.

A' Német-Birodalom' Régensburgi Gyűlésének, Növ. 4-dikéán jelentette is. Commissárius Baró *Hügel*, hogy Ő Császári Felsége, a' Bádeni Márkgrófságnak *Ra*

stadt nevű Városát nézte ki, a' Német-Birodalom és a' Fr. Respublika között tartandó Békességalku' helyeül, mely alkura *Metternich* Grófot nevezte. (*Ausztria*' részéről pedig *Gróf Lehibachot*, a' ki Ts. K. Udvari Kommisszáriusságot viselt *Tirolisban*, mint a' Bétsi Udvari Újságnak 11-dik *Nóvemberi Darabja bizonyítja*.)

Rastadtban a' Márkgrafi palotán kívül, más derék Házak is, nagy sietséggel készítettnek, a' Békesség-alkura egybegyűlendő Követeknek oly alkalmas befogadásához, a' milyenről híressé lett vala már az a' Város 1714-dik esztendőben, a' midőn készült t. i. ott a' *Rastadti Békességekötés*, mely, a' Spanyol Koronaért 13 esztendőig folytatott hadakozásnak szakasztotta végét.

Augerau, a' Német-Birodalmi Fr. Sereg' Fő-Vezére, Növ. 2-dikán estve *Frankfurtba* érkezett, a' hol más nap oly hír folyt, hogy 15-dik *Nóvemberig*, mind eltakarodik a' Frantzia Katonaság, a' Rajna' jobb meljékéről; mely végre *Neuwiednél* egy híd fog fel-állítódni a' mint írták.

Angliának *Yarmouthi* partjaitól fél mérföldnyire, el süjvedt *Delft* nevezetű nyertt Hollandus-hajó egynehány száz Hollandus Hajóslegényekkel Oct. 11-dikén. Más tíz hajók, melyeket a' Hollandusoktól nyert el *Duncan* Angl. Admirális, mind az Angl.

Kikötőhelyekben voltak már az ő Hajóival együtt az új Tudósítások szerént.

A' *Redacteur*, még Oct. 25 dikénn, közönségessé tette a' *Campo Formidoi* Békesség-alkut, 25 Tzikkelyekben, de más napi jelentésében, éppen nem bízatta Olvasóit, az általa előbbeni napon kihirdetett Békesség-alkunak egész bizonyosságáról: minthogy nem a' Direktórium által közöltetett az véle. Csak ugyan utánna nyomtatták azt néki más Párisi, és ezeknek, egynehány Német-Birodalmi Újságok is. Mi nem akartunk e' részben hirtelenkedni: hanem csak azt jegyezzük meg a' közönségessé tett Békesség-alkuról, hogy abban már Velentze Városa, és a' *Velentzei* Respublikához tartozott *Terra* Fermanak, (földi birtokoknak) egy része által van ígérve a' Ts. K. Felségnek. Továbbá: hogy a' mely jószágaik voltak Lombárdiában Ferdinánd Főhertzegnek; a' Belgiomban Károly Főhertzegnek, és Kristina Főhertzegasszonyoknak: vízfizadódnak nekik, oly feltétel alatt, hogy 3 esztendő alatt adassák el azokat. Ha el akarnak menni valakik az említett Tartományokból: nem ellenződik nekik az elköltözés, csak hogy az egész tökéletességre ment Békességek kihirdetése után 3 Hónappal kinyilatkoztassák magokat e' részben, és 3 esztendő alatt, Ők is eladják a' magok jószágait.

Hágába, Oct. 29-dikénn érkezett el Párisból a 'Békesség' híre, mely napon ki volt világosítva *Hága* Városa.

A' Batáviai Respublikánál Frantzia Követséget viseltt *Noël* Polgár, vissza-hívatott Hágából, és helyébe *Lacroix* Polgár küldettetett, a' ki, Külső-dolgokra-ügyelő Minister vala Párisban. Erre, különösen reá bízta a' Direktórium, hogy a' Batáviai Hajósseregnek mentől elébb lehető helyre-állíttatását sürgesse; nem különben egy olyatén új Konstitúciónak ki-dolgoztatását, a' mely, tetszése szerént legyen a' Népnek.

Bournonville Generális, a' ki Fővezére vala az Északi Frantzia Seregnek Batáviában, ki esett némely gyanúságok miatt ezen Tifztségéből, 's a' kormányozása alatt volt Sereg, egy Osztályává lett a' Német-Országai Fr. Seregnek.

A' Szárdiniai Király és a' Fr. Respublika között, még a' múltt Április' 5-dikén tökéletességre hajtották a' Szövetség-alkut Minister *Priocca* és Generális *Clarke*, kik között t. i. amazt a' Szárdiniai Felső; *Clarke* Generálist pedig a' Fr. Direktórium ruházta fel a' végre telyes hatalommal, 's ezen két Plenipotentiáriussoknak Kötésseket, még a' nevezett Hónapnak 13-dikénn helybe-hagyta a' Direktórium, hanem a' Törvényhozó-gyűlés' két Tanáttsaival tsak

Octóberben közlőtte, úgy hogy az Iffjabbik Tanács, Oct. 22-dikénn, az öregebbik pedig Octób. 25-dikénn erősítette azt meg. Kötelezik a' két Hatalmasságok magokat e' Szövetség által; hogy költsönös segítséggel lesznek egymáshoz minden külső ellenség ellen, 's a' belső ellenségeit egymásnak se' nyilván se' alattomban nem segítik. Ha az Olasz-Országi had tartott volna: úgy tsak annak felytatásában segítette volna a' Szárdiniai Király, a' Frantzia Respublikát. A' Kereskedés eránt való Szövetségnek, mind kettőjök hafznára mentől elébb lehető ki-dolgoztatására is kötelezték magokat az említett Frigy-Kötésbenn.

Bét s.

Nemes *Exner* Urat, ki hajdann az Erdélyi Bányaszéknél szolgált Assessor-i fővel, méltóztatott Felséges Urunk, jeles érdemeire való kegyelmes tekintetből, Ts. K. Fő Bányaszéki-Tanátsos- (Berg-Rath) ranggal meg-tisztelni.

Magyar Ország

Jószágokat nyertek

Tsanád Vármegyei Fő-Ispány Báró *Prónay* László Ő Exc. ja, Torontál Varmegyében fekvő *Deska* és *Clarafalva* Helységeket; Bánátusi Kommendáns Feldmarschallieute-

nánt Gróf Soro Ö. Exc. ja, Krasova Vármegyében fekvő Szatumik nevű Helységet; Gróf Wojkffy Ferentz és Mátyás Testvérek, Temes Vármegyében fekvő Bergossowa nevű Camerális helyet; Locumtenentziális Consiliárius T. Klobusiczky József Úr, Bihar Vármegyében fekvő Homorogh és Madarász nevű Camerális Helyiségeket; T. Palotsay József, Antal és János Testvérek, Bács Vármegyében fekvő Topolya nevű Camerális Helységet; Zombori Administráció Assessora Lourenstits Úr, Temes Vármegyében fekvő Baratzháza nevű Camerális Helységet.

N. Bács Vármegyében fekvő Maria-Therésia-Városa-béli (Szabadka-i) Radits Testvérek, 12. Katonák alávaló lovakat adtak által mostanság, mint önkéntvaló hadi segédelmet, a' Mező-hegyesi Ménes' Gondviselőjének.

A' Császár Magyar lovas Regementje hiányosságának pótolására 104 új Katonák mennek most újra, 156 lovakkal, a' Rajnai Ármádiához.

Szikszóról Név. 3. díkán: — „Az ide való hegyeken oly hamar meg-érlelték a' szőlőt az idén a' nyári rekkenő melegek: hogy már Szent-Mihály napkor hozza kezdetek embereink a' szüreteléshez, holott mászszor Simon Juda hetiben kez-

dödött tsak a' fzüret; ez idén pedig Simon Judára még tsak egy darab fzüllő sem maradt fzedetlen, hanem Lukáts' hetiben végét szakasztották. A' fel hegyeiken tsak harmad résznyi bor termett az idén, mint tavalyi esztendőben; az al hegyeiken pedig fele rész, sőt néhol annyi is, mint tavaly. Boraink igen jók vagynak, úgy annyira, hogy ha az ember meg-gyűjtja, úgy ég, mint a' leg-jobb égett bor. Tsak az a' nagy kár, hogy Kupetzek nem igen járnak, 's nem keresik, bizonyosan a' pénznek fzüke miatt. Afzszú fzüllőink is a' malozsához hasonlók vóltanak igen nagy bőségben, de ezeknek is a' jóságokhoz képest igen tsekely árra vólt, és a' Kupetzek nem sokat vettek, éppen a' Miskóltzi Kereskedő Görögök fzedtek leg-többet belőle. Nem lévén tehát afzszú-fzüllő kupetz, még olyan szegény Emberek is, a' kik ennek-előtte soha sem próbálták, most afzszúfzüllő borokat tsináltak, úgy gondolkozyán, hogy ha most árra és keresője nintsen is az afzszúfzüllőnek, majd leszsz talán jó árra a' levének, ha pedig a' levének sem leszzen árosa, jó leszzen nyári fzüllő kapálások közben egy egy kulatskával, vagy egy butykoskával fel-hörpengetni belőle apródonként; mert úgy jobb ízün 's frissebb erővel kapálgathatják fzülleiket. Szokásban vólt más esztendőekben afzszúfzüllő

másodját, az az, másolást is tsinálni, de most az el múlt a' bővség miatt, hanem mindjárt az első lév' le-szűrése után, a' nyers-szöllő-törkölyére töltött vízből löret (tsígert) készítenek, és ezenn kell-metes konty alá való itallal már élni is kezdettek. Ha a' Lengyelek szegénységek miatt nem hordhatják borainkat, bár tsak a' Bétsiek szabadítanának meg tőlök bennünket jó pénzért. Tavalyi 's idei boraink meg-lehe-tős bővséggel vagynak, de bezzeg pénzt oh fájdalom! nem markolhatunk, pedig mostani körülállásainkban inkább szeret-nénk tsak forintokra is pénzt számlálni, mint borainkat hordókra; mert a' pénzen kenyeret is jó volna venni, mivel a' közelebb múltt aratás igen 'szük és tsékély volt; pedig még a' boldogabb esztendők-ben se' érik be e' tájon sok Gazdák a' Gabonájokkal újjig, minthogy igen keske-nyek határaink. Szénánk se' termett, 's marháinkat hogy teletessük? Sokann e' végre azt találták fel, hogy szöllő leveleket gyűjtenek öfsze, 's azokkal tengetik marháikat, a' meddig, 's a' hogy lehet. (Szabolts Vármegyében néhol a' szarvas-marhák teletetése végett fának leveleit is gyűjtöttek öfsze rakásra). — 2-dik Nó-venemberre virradóra egy ember meg-fagy-va találtatott itt a' Városon kívül egy Dan-ka nevezetű hegy-oldalában. Öt szarvas

marha is fagyott meg a' Gulyán. Beszél-
lik, hogy a' szántó-földek között két ló is
meg-fagyott volna. Nagyon hirtelen bé-ál-
lott itten a' sűrű essőzés után, a' zivataros
téli forma hideg."

Erdély.

Maros-Vásárhelyről Oct. 17-dikénn:
„Közönséges izomorúsággal illettettek Vá-
rosunknak minden rendű Lakossai Octó-
bernek 10-dik, és azt követő napjaiban:
a' midőn egy közöttünk, és Városunknak
díszere, szinte esztendőtol fogva lakozó
nagy Mátrónától Nagy Méltóságú Gróf *Te-
lek* Samuel Erdély-Országi Udvari Can-
cellárius Ur Ő Exc. ja igen kedves élete
Párjától meg-fosztattanak: a' kit egész éle-
tében tündöklött virtussai és szelid erköl-
tsei, még Bétsben való lakozása előtt, kü-
lönösen pedig újjabbi itt mulatása alatt, a'
közönséges tiszteletnek és szeretetnek köz-
tárgyává tettek vala. El vesztette a' Ha-
za egy valóságos Ekességét, a' Magyar Lit-
terátura egy gyarapítóját, kedves Férje
Gyönyörüségét, Gyermekei, sőt mind azok,
a' kikhez jóval lehetett, édes Annvokat.
Sok terhes nyavaljakon és szénvedéseken
menvén már sok esztendőktől fogva, szin-
te meg-szünés nélkül kerefztül, a' békessé-
ges türesnek fényes példája volt. Négy
hetekig tartó vesző és igen keserves be-

tegsége után Octóber' 10-dikén szelid lelkét a' boldogabb helyre tsendesenn általbotsátá. Fő-Méltóságú Férje, terhes hivatala miatt, tőle, még akkor, midőn nyavalyájának retentő végét el látni nem lehetett, meg-válni kenteleníttetvén, sem végső óráibann nem vígasztalhatta, sem végső tisztességén jelen nem lehet, és minthogy az idvezült Grófné úgy hagyta meg, hogv tsak hamar halála után, minden nevezetes tzeremónia nélkül teste eltemetessék; a' nagyobbik Fija Ts. K. Kamarás és az Erdélyi Kiralyi Táblán Sup. Assessor, Melt. Ifjú Gróf *Teleki* Domokos Úr, a' ki haldokló édes Anyja körül fiúi ritka hív szzereterének különös példáit mutatta, több jelenvölt Véreknek is meg egyezésekből a' végső Tisztesség-tételt Oct. 15-dikére határozta: a' mely napra a' közelebb való Atyafiak, és szomszéd Uraságok lehető sietséggel öszsze-hívattattak. Octóber' 11-dikénn, a' Test, a' Háznak gyászfzal kívül belől bé-vonatott nagy Palotájában a' szemlélésre ki-tétetett. 12-dikén reggel számos gyülekezésnek jelen-létében, szép Hármoniájú Éneklés alatt, kesergő Fiától és Atyafaitól koporsójába bé szegez-tetett, és ugyan a' Testvérek és Atyafiak, az utánn más Uraságok és Városiak által vitettetvén, a' Varbéli nagy Templom' sekrestyéjébe bé-tétetett. A' Temetés'

napján a' siralmas házhoz sereglett rendkívülvaló sokaság, fekete-polztóval bé vont úton a' templomba, a' hol a' gyászos koporsó, fekete Theatromra ki volt téve, által menvén, a' meg-holtinak három élő Gyermekei, úgymint már említett M. Gr. *Teleki Domokos Úr*, Gróf *Khédey Ádám*-né *Aszfony*, és Gróf *Teleki Ferentz Ur*fi, több kesergő Atyafiakkal a' koporsót körül ülték, az idvezült Grófné gyászba öltözött Tisztjei pedig és tselédjei, annak lábainál állottak. Szép Hármonia után az első jeles Prédikátziót Tiszt. *Esperest Csiki János Uram* tartotta; ez után pedig a' Sáromberki második Tiszt. Prédikátor *Antal János Uram*, igen érzékenyen tanított, az idvezült Grófné által ezen tzelra választott szavaiból Sz. Dávidnak 'Sólt. 116. v. 7. *Térj meg én lelkem a' te nyugodalmodba, mert az, Úr jól tett Te veled.* Ezek után a' Test egy darabig számos szomorú sereg között gyalog, tovább pedig gyászos kézületű szekéren, a' Fő-Mélt. Cancellarius Úrnak M. Vásarhelytől másfél órányira fekvő Józágába Sáromberkére vitetett, kesergő Uri Rokonitól és minden rendű Tisztelőitől 27 szekerekkel kísértetve. A' Sáromberkiek, sőt a' környéknek nagy része, a' közelítő halottnak eleibe menvén, azt a' belső Rendű Személyek, Deákok, 's más Tanulók szépen énekelvén, a' már

ottan fekvő 6 Gyermekének sírjai mellett készült sírjához kísérték, melybe az, mindenkinek sűrű könnyhullatásai, 's kedves Gyermekének zokogásai között érzékeny Hármónia Éneklés alatt bé-helyheztetett. — A' kísérők öt órákor délután az Udvarban gazdag, de szomorú 's ezért is igen tsendes ebéddel meg-vendégeltettek. Ily szép rendű temetést, a' melyben mind az a' mi a' tisztesség tételte tartozott, a' pompának el kerülésével, oly rövid idő alatt való készület mellett is, tökéletesen meg lett volna, többet még ez Hazában nem szemléltünk. El felejthetetlen marad a' boldogult Grófnének emlékezete mindenk előtt kik őtet esmérték: meg-síratatlan pedig Kedves Ferjének, és Gyermekének, kiket a' Kegyelmes Isten vígasztaljon. "

Elegyes Tudósítások.

A' Löweni Universitas, oly sok Újjítások között is meg-tartotta a' maga lételet: de el vesztette azt Oct. 27-dikénn a' Fr. Direktórium' parantsolatjából.

A' híres *Blanchard*ról azt írják, hogy vízfőz-érkezett Amerikából Fr. Országba, és Párisba a' maga levegőégi hajóján szándékozott bé-menni, melynek már az igazgatását is ki-találta.